

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση T-4/20

Sieć Badawcza Łukasiewicz – Port Polski Ośrodek Rozwoju Technologii
κατά
Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 27ης Απριλίου 2022

«Ρήτρα διαιτησίας – Συμφωνία επιχορήγησης που συνήφθη στο πλαίσιο του εβδόμου προγράμματος-πλασίου δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Επιλέξιμες δαπάνες – Αίτημα επιστροφής – Οικονομικός έλεγχος – Έρευνα της OLAF – Σύγκρουση συμφερόντων λόγω οικογενειακών ή συναισθηματικών δεσμών – Αρχή της καλής πίστης – Αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω οικογενειακής κατάστασης – Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη – Προσφυγή ακυρώσεως – Χρεωστικά σημειώματα – Πράξεις που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της συμφωνίας – Πράξη μη δεκτική προσφυγής – Δικαίωμα σε αποτελεσματική ένδικη προστασία – Απαράδεκτο»

1. Ένδικη διαδικασία – Δημοσιότητα των αποφάσεων – Υποχρέωση του δικαστή της Ένωσης να διασφαλίζει δίκαιη ισορροπία μεταξύ της δημοσιότητας των αποφάσεων και του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων – Αίτημα απάλειψης στοιχείων βάσει των οποίων μπορεί να εξακριβωθεί η ταυτότητα προσώπων ή στοιχείων σχετικών με συμβάσεις εργασίας, μια οργανωτική δομή ή πρακτικές διοίκησης – Απόρριψη – Απάλειψη η οποία θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις στην πρόσβαση στις αποφάσεις και στην κατανόησή τους (Άρθρο 15 ΣΛΕΕ)

(βλ. σκέψεις 29-33)

2. Προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Χρηματοδοτική συνδρομή της Ένωσης – Υποχρέωση του δικαιούχου να τηρεί τους όρους χορήγησης της συνδρομής – Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Συμφωνία επιχορήγησης – Διαδικασία οικονομικού ελέγχου και διαδικασία ελέγχου – Οικονομικός έλεγχος ο οποίος διενεργήθηκε από εξωτερική εταιρία, εντολοδόχο της Επιτροπής – Διαδικασία ελέγχου που κινήθηκε από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) μετά την αποδοχή της τελικής έκθεσης οικονομικού ελέγχου – Είσπραξη οφειλόμενων ποσών από την Επιτροπή βάσει παρατυπιών οι οποίες εντοπίστηκαν κατά το πέρας της διαδικασίας ελέγχου – Επιτρέπεται – Διαδικασία ελέγχου η οποία είναι ανεξάρτητη από τη διαδικασία οικονομικού ελέγχου (Κανονισμός 1605/2002 του Συμβουλίου, άρθρο 119· κανονισμός 2342/2002 της Επιτροπής, άρθρο 183, εδ. 1, στοιχείο α', και εδ. 2)

(βλ. σκέψεις 43-65)

3. Προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Χρηματοδοτική συνδρομή της Ένωσης – Υποχρέωση του δικαιούχου να τηρεί τους όρους χορήγησης της συνδρομής – Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Συμφωνία επιχορήγησης – Οικονομικός έλεγχος – Τελική έκθεση οικονομικού ελέγχου η οποία εγκρίθηκε από το θεσμικό όργανο – Δεσμευτικός και οριστικός χαρακτήρας της εν λόγω έκθεσης – Αποκλείεται
(Κανονισμός 1605/2002 του Συμβουλίου, άρθρο 119)

(βλ. σκέψεις 70-74)

4. Προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Χρηματοδοτική συνδρομή της Ένωσης – Υποχρέωση του δικαιούχου να τηρεί τους όρους χορήγησης της συνδρομής – Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Συμφωνία επιχορήγησης – Κίνδυνος σύγκρουσης συμφερόντων λόγω οικογενειακών ή συναισθηματικών δεσμών – Μαχητό τεκμήριο περί της ύπαρξης σύγκρουσης συμφερόντων – Κατανομή του βάρους απόδειξης – Περιεχόμενο

(βλ. σκέψεις 81-84)

5. Προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Χρηματοδοτική συνδρομή της Ένωσης – Υποχρέωση του δικαιούχου να τηρεί τους όρους χορήγησης της συνδρομής – Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Συμφωνία επιχορήγησης – Κίνδυνος σύγκρουσης συμφερόντων λόγω οικογενειακών ή συναισθηματικών δεσμών – Σύζυγος η οποία είναι αρμόδια για την έγκριση των φύλλων καταγραφής του χρόνου απασχόλησης του συζύγου της χωρίς να έχει τη δυνατότητα να τα τροποποιεί – Κίνδυνος σύγκρουσης συμφερόντων ικανός να διακυβεύσει την αμερόληπτη και αντικειμενική εκτέλεση του έργου – Απουσία σχέσης διοικητικής εξάρτησης μεταξύ των συζύγων στο επαγγελματικό περιβάλλον – Δεν ασκεί επιρροή

(βλ. σκέψεις 85-96)

6. Θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άσκηση των αρμοδιοτήτων – Υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στο πλαίσιο συμβατικής σχέσεως – Ρήτρα διαιτησίας η οποία αναγνωρίζει στον δικαστή της Ένωσης αρμοδιότητα να αποφαινεται επί διαφορών σχετικών με συμφωνία – Προβλεφθέν στην εν λόγω συμφωνία εφαρμοστέο δίκαιο που δεν είναι το δίκαιο της Ένωσης – Δεν ασκεί επιρροή επί των οικείων αρμοδιοτήτων – Περιορισμός της άσκησης θεμελιωδών δικαιωμάτων – Προϋποθέσεις
(Άρθρο 317 ΣΛΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 52)

(βλ. σκέψεις 98-100)

7. Προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Χρηματοδοτική συνδρομή της Ένωσης – Υποχρέωση του δικαιούχου να τηρεί τους όρους χορήγησης της συνδρομής – Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Συμφωνία επιχορήγησης – Κίνδυνος σύγκρουσης συμφερόντων λόγω οικογενειακών δεσμών ικανός να διακυβεύσει την αμερόληπτη και αντικειμενική εκτέλεση του έργου – Είσπραξη οφειλόμενων ποσών από την Επιτροπή – Υποχρέωση τήρησης της αρχής

της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης – Προσβολή των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων – Δεν υφίσταται (Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 7 και 9)

(βλ. σκέψη 101)

8. *Προσφυγή ακυρώσεως – Πράξεις δεκτικές προσφυγής – Έννοια – Πράξεις παράγουσες δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα – Χρεωστικό σημείωμα το οποίο εκδόθηκε από θεσμικό όργανο για οφειλόμενα δυνάμει συμφωνίας επιχορήγησης ποσά – Προπαρασκευαστική πράξη – Δεν εμπίπτει (Άρθρο 263 ΣΛΕΕ)*

(βλ. σκέψεις 147, 152, 153)

Σύνοψη

Το προσφεύγον-ενάγον [στο εξής: προσφεύγον], Sieć Badawcza Łukasiewicz, είναι ερευνητικό ινστιτούτο το οποίο προσχώρησε, ως δικαιούχος, σε τρεις συμφωνίες επιχορήγησης δυνάμει του εβδόμου προγράμματος-πλαίσιου δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2007-2013).

Το 2013, μια εξωτερική ελεγκτική εταιρία, εντολοδόχος της Επιτροπής, διενήργησε οικονομικό έλεγχο για ορισμένες συμφωνίες επιχορήγησης που συνήφθησαν στο πλαίσιο αυτό. Αργότερα, στο πλαίσιο έρευνας, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (στο εξής: OLAF) προσήψε στο προσφεύγον ότι συνήργησε στην καταχώριση ψευδών πληροφοριών στα φύλλα καταγραφής του χρόνου απασχόλησης ορισμένων υπαλλήλων του. Βάσει των πορισμάτων της OLAF, η Επιτροπή εξέδωσε χρεωστικά σημειώματα ζητώντας την καταβολή αποζημίωσης. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δεν ενέκρινε τις συνδεόμενες με έναν υπάλληλο δαπάνες προσωπικού (στο εξής: οικείος υπάλληλος), του οποίου τα φύλλα καταγραφής του χρόνου απασχόλησης είχαν υπογραφεί και εγκριθεί από τη σύζυγό του. Το προσφεύγον κατέβαλε μεν το σύνολο των ζητηθέντων ποσών, πλην όμως άσκησε προσφυγή-αγωγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ζητώντας, μεταξύ άλλων, να διαπιστωθεί η ανυπαρξία της συμβατικής απαίτησης της Επιτροπής και να του επιστραφούν τα αναγραφόμενα στα χρεωστικά σημειώματα ποσά.

Το Γενικό Δικαστήριο απορρίπτει την προσφυγή-αγωγή και εξετάζει, αφενός, το κατά πόσον είναι νόμιμη η είσπραξη από την Επιτροπή και, αφετέρου, το αν εν προκειμένω υφίσταται σύγκρουση συμφερόντων λόγω οικογενειακών δεσμών.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

Αφού απέρριψε το αίτημα περί απάλειψης ορισμένων στοιχείων το οποίο υποβλήθηκε από το προσφεύγον με την αιτιολογία ότι τα εν λόγω στοιχεία δεν περιέχονται στην απόφαση ή ότι η απάλειψή τους θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις στην πρόσβαση και στην κατανόηση της απόφασης από το κοινό, το Γενικό Δικαστήριο εξετάζει τη νομιμότητα των ενταλμάτων είσπραξης της Επιτροπής.

Συναφώς, επισημαίνει καταρχάς ότι οι συμφωνίες επιχορήγησης προβλέπουν, αφενός, διαδικασίες οικονομικού ελέγχου και, αφετέρου, διαδικασίες ελέγχου. Οι προβλεπόμενες στις επίμαχες συμφωνίες επιχορήγησης διαδικασίες ελέγχου αποτελούν μέτρα τα οποία εντάσσονται στο συμβατικό πλαίσιο που συνδέει τα μέρη και υφίστανται παράλληλα και αυτοτελώς με τις διαδικασίες οικονομικού ελέγχου. Η διαδικασία την οποία διεξήγαγε η OLAF εντάσσεται στις εν λόγω διαδικασίες ελέγχου.

Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι, αφενός, κατά το πέρας της διαδικασίας ελέγχου, η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να ζητήσει την είσπραξη των οφειλόμενων ποσών, αφού εντόπισε τις παρατυπίες στις οποίες είχε υποπέσει το προσφεύγον, σύμφωνα με τις επίμαχες συμφωνίες επιχορήγησης¹. Αφετέρου, δεν προβλέπεται καμία ιδιαίτερη και ειδική διαδικαστική απαίτηση όσον αφορά τον τρόπο προσδιορισμού των παρατυπιών στο πλαίσιο των διαδικασιών ελέγχου που κινήθηκαν μετά την αποδοχή των τελικών εκθέσεων και λογαριασμών². Επομένως, αντιθέτως προς το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε, δυνάμει των επίμαχων συμφωνιών επιχορήγησης, να αγνοήσει την τελική έκθεση οικονομικού ελέγχου, η διαδικασία που ακολουθήθηκε εν προκειμένω είναι ανεξάρτητη από τη διαδικασία οικονομικού ελέγχου στην οποία το προσφεύγον αναφέρεται. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι από τις διατάξεις των επίμαχων συμφωνιών επιχορήγησης και από τον δημοσιονομικό κανονισμό προκύπτει ότι οι οικονομικοί έλεγχοι δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα³. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η τελική έκθεση οικονομικού ελέγχου δεσμεύει την Επιτροπή με τρόπο οριστικό, ακόμη και όταν την έχει εγκρίνει, και η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από τα πορίσματα ενός οικονομικού ελέγχου όταν, μετά την πραγματοποίησή του, θέτει εν αμφιβόλω τα αποτελέσματα στα οποία ο έλεγχός αυτός κατέληξε.

Περαιτέρω, ως προς τον κίνδυνο σύγκρουσης συμφερόντων λόγω της ύπαρξης οικογενειακών δεσμών, το Γενικό Δικαστήριο διαπιστώνει ότι από τις επίμαχες συμφωνίες επιχορήγησης προκύπτει μαχητό τεκμήριο όσον αφορά την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου όταν, μεταξύ άλλων, πρόσωπα που διατηρούν οικογενειακούς ή συναισθηματικούς δεσμούς εμπλέκονται, καθ' οιονδήποτε τρόπο, στο ίδιο έργο⁴. Εν προκειμένω, η συζυγική σχέση η οποία συνδέει τον οικείο υπάλληλο με τη σύζυγό του είναι το στοιχείο λόγω του οποίου το τεκμήριο έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

Το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι το γεγονός ότι η σύζυγος του οικείου υπαλλήλου ήταν αρμόδια για την έγκριση των φύλλων καταγραφής του χρόνου απασχόλησής του χωρίς να έχει τη δυνατότητα να τα τροποποιεί και ότι παράλληλα κατονομάζεται ως «επιβλέπουσα» στα εν λόγω φύλλα αρκεί για να θεωρηθεί ότι το σύστημα ελέγχου που το προσφεύγον έθεσε σε εφαρμογή δεν ανταποκρίνεται στην υποχρέωση που υπέχει να λαμβάνει κάθε απαραίτητο προληπτικό μέτρο ώστε να αποφύγει οποιονδήποτε κίνδυνο σύγκρουσης συμφερόντων λόγω οικογενειακών ή συναισθηματικών δεσμών, ικανό να διακυβεύσει την αμερόληπτη και αντικειμενική εκτέλεση του επίμαχου έργου, σύμφωνα με τις επίμαχες συμφωνίες επιχορήγησης. Κατά το Γενικό Δικαστήριο,

¹ Άρθρα II.22, παράγραφος 6, και II.21, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του παραρτήματος II των επίμαχων συμφωνιών επιχορήγησης.

² Άρθρο 119 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 1605/2002 του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002, για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 2002, L 248, σ. 1) (στο εξής: δημοσιονομικός κανονισμός).

³ Ειδικότερα, το άρθρο II.22, παράγραφος 1, του παραρτήματος II των επίμαχων συμφωνιών επιχορήγησης αναγνωρίζει τη δυνατότητα διενέργειας νέων οικονομικών ελέγχων κατά τα πέντε έτη που έπονται της περάτωσης του επίμαχου έργου. Επιπλέον, στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 119 του δημοσιονομικού κανονισμού επισημαίνεται ότι η εκ μέρους του θεσμικού οργάνου αποδοχή των τελικών εκθέσεων και λογαριασμών τελεί «υπό την επιφύλαξη μεταγενέστερων ελέγχων πραγματοποιούμενων από το όργανο».

⁴ Άρθρο II.3, στοιχείο η, του παραρτήματος II των επίμαχων συμφωνιών επιχορήγησης.

απλώς και μόνον το γεγονός ότι δεν υφίσταται σχέση διοικητικής εξάρτησης στο επαγγελματικό περιβάλλον δεν αρκεί για να αποκλειστεί ο επηρεασμός από την οικογενειακή κατάσταση. Ως εκ τούτου, μπορούσε να διακυβευθεί η ορθή εκτέλεση του επίμαχου έργου.

Εξάλλου, όσον αφορά το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι η θέση της Επιτροπής συνιστά δυσμενή διάκριση λόγω οικογενειακής κατάστασης η οποία αντιβαίνει προς τα άρθρα 7 και 9 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)⁵, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι η απαίτηση περί αποφυγής κάθε κινδύνου σύγκρουσης συμφερόντων λόγω οικογενειακών ή συναισθηματικών δεσμών αποσκοπεί στην πρόληψη μιας σοβαρής και πρόδηλης παράβασης της απαίτησης περί αμεροληψίας και αντικειμενικότητας, η οποία βαρύνει ιδίως τον υπεύθυνο για την πιστοποίηση της εγκυρότητας των φύλλων καταγραφής του χρόνου απασχόλησης των ερευνητών που απασχολούνται σε έργο χρηματοδοτούμενο από την Ένωση. Επομένως, ακόμη και αν υποτεθεί ότι κανόνας με τον οποίο επιδιώκεται να εξασφαλιστεί η απουσία σύγκρουσης συμφερόντων είναι δυνατόν να θίξει τα δικαιώματα που προστατεύονται από τα άρθρα 7 και 9 του Χάρτη, τα δικαιώματα αυτά δεν θα θίγονταν ως προς τον πυρήνα τους, αλλά θα μπορούσαν, στη χειρότερη περίπτωση, να περιοριστούν κατά την άσκησή τους.

Επί του σημείου αυτού, το Γενικό Δικαστήριο κρίνει ότι, εν προκειμένω, τέτοιος περιορισμός αποσκοπεί στη διασφάλιση της τήρησης της αρχής της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης⁶ και είναι αναγκαίος, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν έχει άλλο μέσο για να ελέγξει την ακρίβεια των δηλωθεισών από τον δικαιούχο επιχορήγησης δαπανών προσωπικού πλην των στοιχείων που προκύπτουν, ιδίως, από αξιόπιστα φύλλα καταγραφής του χρόνου απασχόλησης. Ο ανωτέρω περιορισμός δεν είναι δυσανάλογος, στο μέτρο που, αφενός, τα δικαιώματα που προστατεύονται από τα άρθρα 7 και 9 του Χάρτη δεν θίγονται, ως προς τον πυρήνα τους και, αφετέρου, η απαίτηση να αποφεύγεται κάθε σύγκρουση συμφερόντων λόγω οικογενειακών ή συναισθηματικών δεσμών μπορεί να ικανοποιηθεί με ελάχιστες οργανωτικές προσαρμογές.

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο απορρίπτει ως απαράδεκτη την προσφυγή που άσκησε το προσφεύγον βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ ζητώντας να ακυρωθεί το από 12 Νοεμβρίου 2019 έγγραφο της Επιτροπής με το οποίο η τελευταία το πληροφορούσε ότι είχαν εκδοθεί χρεωστικά σημειώματα. Διαπιστώνει, στο πλαίσιο αυτό, ότι δεν παραβιάστηκε το δικαίωμα του προσφεύγοντος να ασκήσει αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα στο μέτρο που αυτό άσκησε προσφυγή-αγωγή βάσει συμβάσεως δυνάμει του άρθρου 272 ΣΛΕΕ και καθόσον οι ισχυρισμοί που προβλήθηκαν προς στήριξη της προσφυγής-αγωγής του εξετάστηκαν από τον αρμόδιο δικαστή.

⁵ Τα άρθρα 7 και 9 του Χάρτη αφορούν το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το δικαίωμα γάμου και το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας.

⁶ Η εν λόγω αρχή κατοχυρώνεται στο άρθρο 317 ΣΛΕΕ.